

STREEKDORPEN EN LINTBEBOUWING

IN DE PROVINCIE GRONINGEN

RUIMTELIJKE ASPECTEN VAN HET WOONKLIMAAT

ir. J. Heester

**BIBLIOTHEEK
STARINGGEBOUW**

Nota's van het Instituut zijn in principe interne communicatiemiddelen, dus geen officiële publikaties.

Hun inhoud varieert sterk en kan zowel betrekking hebben op een eenvoudige weergave van cijferreeksen, als op een concluderende discussie van onderzoeksresultaten. In de meeste gevallen zullen de conclusies echter van voorlopige aard zijn omdat het onderzoek nog niet is afgesloten.

Bepaalde nota's komen niet voor verspreiding buiten het Instituut in aanmerking

Deze nota is tevens verschenen als
deelrapport nr 7 van het onderzoek
Streekdorpen en lintbebouwing in
de provincie Groningen

I N H O U D

	Blz.
1. INLEIDING	1
2. KEUZE VOORBEELDDORPEN	2
3. OPZET VAN HET ONDERZOEK	4
4. UITKOMSTEN VAN HET ONDERZOEK	6
4.1. Kenmerken van de respondenten en de woonomgeving	6
4.1.1. Algemeen	6
4.1.2. Leeftijden	7
4.1.3. Grootte van huishoudens	8
4.1.4. Woonduur	9
4.1.5. Opleidingsniveau	10
4.1.6. Beroepscategorieën	10
4.1.7. Woningtypen	11
4.1.8. Situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern	12
4.1.9. Situering van de woning ten opzichte van kanaal	13
4.1.10. Enige relaties tussen kenmerken onderling	13
4.2. Mening en voorkeuren van de respondenten	14
4.2.1. Algemeen	14
4.2.2. Inwonertal dorp	16
4.2.3. Damping kanaal	18
4.2.4. Situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern	22
4.2.5. Het over de weg komende verkeer	24
4.2.6. Het dwarsprofiel van de weg	30

	Blz.
4.2.7. Aard en dichtheid van de bebouwing	33
4.2.8. Wegbeplanting	36
5. SAMENVATTING	37
6. CONCLUSIES	38
LITERATUUR	41

1. INLEIDING

Vooraf na de tweede wereldoorlog is de werkgelegenheid in de landbouw snel verminderd, waardoor velen wegtrokken uit de kleine dorpen op het platteland. Dit proces van wegtrekken werd versneld doordat ook voorzieningen uit de dorpen verdwenen als gevolg van schaalvergroting enerzijds en bevolkingsafname anderzijds.

Het laatste decennium is een tegengesteld proces waarneembaar, nl. de opkomst van het forensisme. Enerzijds zijn velen door het toenemend autobezit in staat geweest ter plaatse te blijven wonen en elders te gaan werken (autochtoon forensisme); anderzijds heeft zich een vestiging voorgedaan vanuit de steden, vooral op grond van wensen met betrekking tot woonvorm en woonomgeving (allochtoon forensisme). Hiermee ontstond onder andere een herwaardering van de langgerekte nederzettingenvormen, die lange tijd als ongewenst zijn beschouwd. (PPD GRONINGEN, 1976, GROOT en DE GROOT, 1976).

Het Provinciaal Bestuur van Groningen heeft, teneinde bij de beleidsvoering met de hier geschetste problematiek rekening te kunnen houden, in 1975 een gezamenlijke onderzoeksoopdracht verstrekt aan de Rijksuniversiteit van Groningen (R.U.G.) en het I.C.W. om voorstellen voor het ruimtelijk beleid, zoals dat tot uitdrukking komt in streekplanwerk en bestemmingsplannen, aan te dragen. De opdracht beperkte zich tot de kleine langgerekte nederzettingen in de provincie, de zogenaamde streekdorpen en lintbebouwing. De R.U.G. verricht met name onderzoek naar sociale aspecten, terwijl het ICW zich vooral richt op ruimtelijke en verkeerstechnische aspecten.

Het onderzoek naar de streekdorpen vindt plaats via een aantal deelonderzoeken, waarvan het voorliggende onderzoek naar de ruimtelijke aspecten van het woonklimaat er één is.

Het doel van dit deelonderzoek is het geven van inzicht in de waardering van een aantal visueel ruimtelijke kenmerken van streekdorpen en lintbebouwing door de bewoners, teneinde ruimtelijke veranderingen in deze nederzettingen mede hierop te kunnen baseren.

Hierbij zijn die kenmerken betrokken (zie par. 3), die bij de toekomstige ontwikkeling van de dorpen aan veranderingen onderhevig kunnen zijn.

Paragraaf 4.2.5, waarin de verkeersbeleving wordt geanalyseerd, is uitgevoerd in samenwerking met het Verkeerskundig Studiecentrum van de R.U.G.

2. KEUZE VOORBEELDDORPEN

Door het ICW is met behulp van gegevens van rond 1960 een landelijke inventarisatie gemaakt van langgerekte streekdorpen in Nederland (MICHELS, 1972). Met behulp van gegevens van rond 1970 is voor dit onderzoek een vergelijkende inventarisatie uitgevoerd voor de Groningse streekdorpen (HEESTER en MICHELS, 1976). Hierbij zijn thans 96 dorpen betrokken, welke alle voldoen aan de volgende criteria:

- een duidelijk langgerekte vorm;
- een brutolengte van de hoofdweg, dat wil zeggen de lengte van de belangrijkste weg in de nederzetting in lengterichting, van meer dan 1,0 km omstreeks 1970;
- een inwonertal in 1971 van meer dan 250 doch minder dan 4000;
- de bij de Volkstellingen van 1960 en 1971 aangehouden CBS-telgebieden moeten een vergelijking per nederzetting mogelijk maken.

Besloten werd, de diverse deelonderzoeken te laten plaatsvinden in zes dorpen, die geheel of gedeeltelijk model kunnen staan voor andere streekdorpen. De hiertoe geselecteerde 'voorbeelddorpen' moeten zoveel mogelijk variatie vertonen in de te onderzoeken aspecten, terwijl ze tevens gespreid over de provincie moeten voorkomen. Aan deze voorwaarde voldoen de volgende, in overleg met opdrachtgever en onderzoekers gekozen dorpen:

Pieterburen (gemeente Eenrum) nr. 6 in fig. 1
 Doezum (gemeente Grootegast) nr. 59
 Slochteren-Schildwolde (gemeente Slochteren) nrs. 102 en 103 ged.
 Westerlee (gemeente Scheemda) nr. 117
 Kiel-Windeweer (gemeente Hoogezand-Sappemeer) nr. 160
 Zuidwending (gemeente Veendam) nr. 169

Een aantal kenmerken van deze dorpen is weergegeven in tabel 1, terwijl fig. 1 de situering ervan weergeeft.

Tabel 1. Enkele kenmerken van de voorbeeldorpen omstreeks 1970

	P.buren	Doezum	Sl.Sch.	W.lee	Kiel-W.	Z.wend.
	Zuidelijk					
Streek	't Hoogeland	Westerkwartier	Woldstreek	Oldambt	Veenkoloniën	Veenkoloniën
Inwonertal (1971)	420	735	3005	1085	855	740
Brutolengte in km	16	21	54	36	59	35
Kernopp. in ha	1	4	6	3	0	0
Bev. groei '60-'71 in %	- 9	+ 20	+ 15	- 16	- 24	+ 6
Bev. dichtheid lint (relatief)	hoog	laag	wisselend	hoog	laag	laag
Dwarsprofiel lint (relatief)	smal	breed	breed	smal	zeer breed	zeer breed
Begroeiing langs lint (relatief)	weinig	weinig	tweezijdig veel	éénzijdig veel	geen	geen
Watergang in lengterichting	nee	nee	nee	nee	ja	gedempt
Verkeer door hoofdweg (relatief)	weinig	matig	veel	matig	weinig	weinig

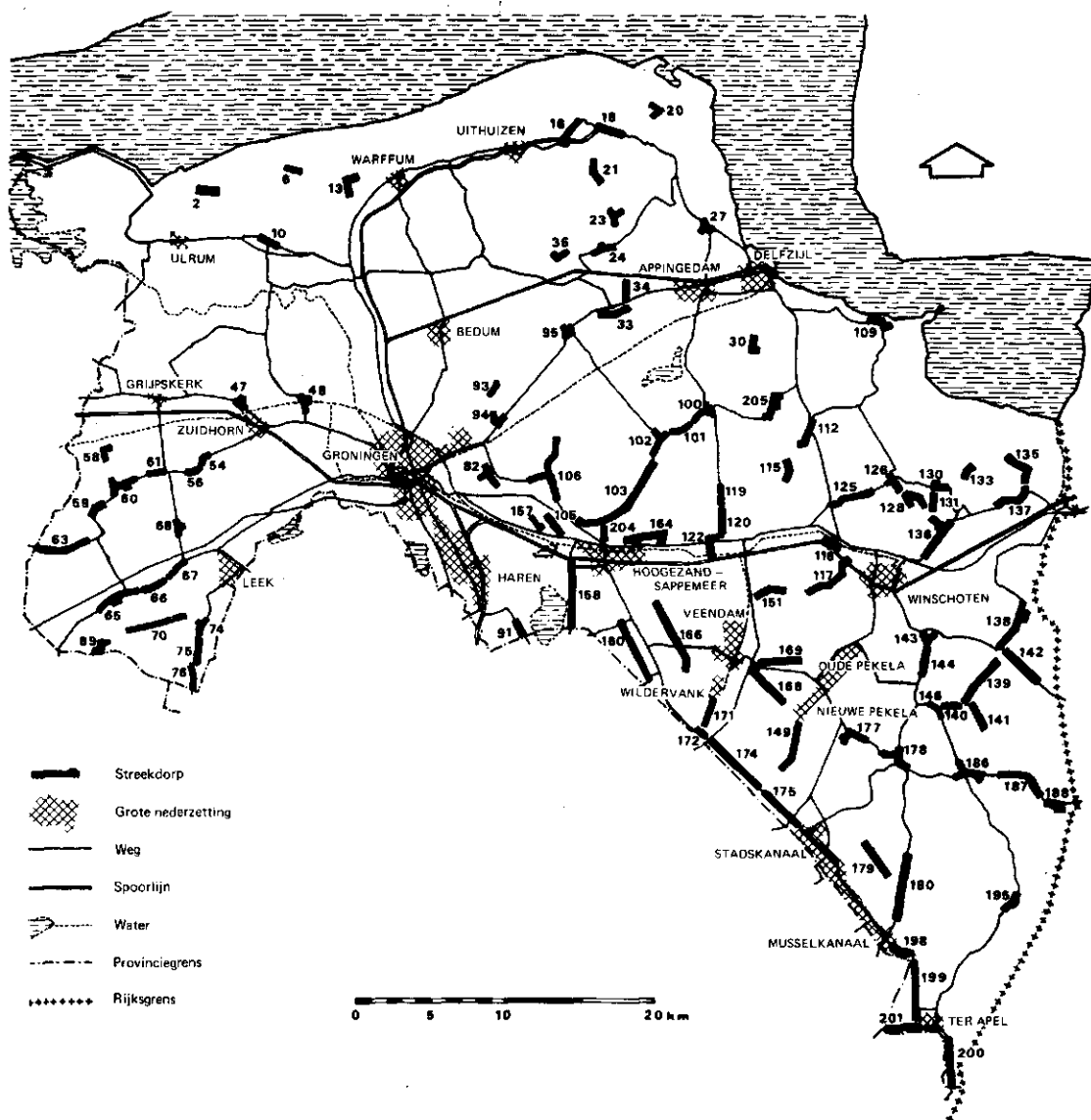

Fig. 1. Ligging van de streekdorpen en lintbebauwing in Groningen

3. OPZET VAN HET ONDERZOEK

Het onderzoek vond plaats in de vorm van een mondelinge enquête onder volwassen bewoners van de zes voorbeelddorpen. In verband met de kosten werd de steekproef per dorp beperkt tot 50 enquêtes. De helft van de respondenten moest bestaan uit mannen, de andere helft uit vrouwen. Hiertoe werd zowel overdag geënquêteerd als 's avonds.

De steekproef werd als volgt systematisch getrokken vanaf de

PTT-huisnummerkaarten: De woningen in het dorp werden genummerd van 1 tot en met N. De steekproef moest 50 elementen + 25 reserve-elementen bevatten. Om de $\frac{N}{50+25}$ woningen werd er één geselecteerd, te beginnen bij een willekeurig adres. Elk derde geselecteerde adres gold steeds als reserve-adres voor de twee voorgaande geselecteerde, indien men daar weigerde of drie maal niet thuis was bij bezoek van de enquêteur. Op deze wijze werd een ruimtelijk gespreide steekproef verkregen, hetgeen bij een onderzoek naar de waardering van ruimtelijke aspecten binnen een dorp voorwaarde is.

Doordat per voorbeelddorp ten behoeve van een deelonderzoek naar het fysieke woonklimaat per dorp reeds circa 150 woningen waren geselecteerd (SCHEPER, 1976) en het aantal woningen in de voorbeelddorpen lag tussen circa 130 en circa 750, moest een aantal respondenten in één maand tijd tweemaal met een enquête worden lastig gevallen. Dit vond plaats in Pieterburen, Doezum en Zuidwending. Naar later uit tabel 2 zal blijken heeft dit de response niet negatief beïnvloed.

De vragenlijst, zoals die na het houden van een proefenquête is opgesteld is weergegeven in bijlage 1. De enquête betreft een aantal kenmerken van de respondent en zijn woonomgeving en de waardering van de volgende ruimtelijke aspecten:

1. inwonertal dorp
2. kanaal
3. situering woning ten opzichte van hoofdweg en kern
4. verkeer over de weg waaraan men woont
5. dwarsprofiel van de weg en de voortuinen
6. aard en dichtheid van de bebouwing
7. wegbeplanting

De gevraagde aspecten hebben betrekking op de mogelijke toekomstige ontwikkelingen van streekdorpen en lintbebouwing, te weten uitbreiding van de bebouwing, krotopruiming en herbouw, damping van watergangen, omleiding van doorgaand verkeer en veranderingen aan het dwarsprofiel in het streekdorp in de vorm van bijvoorbeeld verbreding of versmalling van de rijbaan, aanleg van voetpaden, fietspaden, wegbeplanting of andere voorzieningen.

De aspecten 3, 5, 6 en 7 zijn toegelicht met behulp van schetsen (zie bijlage 1). Dit opdat de respondenten allen hetzelfde beeld voor ogen hebben bij bijvoorbeeld 'wegbeplanting' of 'breed dwars-profiel' en omdat hiermee situaties kunnen worden weergegeven die slechts op één aspect (het gevraagde) afwijking vertonen.

De enquête vond plaats in de maanden mei en juni 1976. De uitvoering ervan werd verricht door de Nederlandse Stichting voor de Statistiek.

4. UITKOMSTEN VAN HET ONDERZOEK

4.1. Kenmerken van de respondenten en de woonomgeving

4.1.1. Algemeen

De respons van de enquête bedroeg, na gebruikmaking van reserve-adressen, 279 stuks. In tabel 2 is een steekproefverantwoording en de response per dorp weergegeven.

Tabel 2. Steekproefverantwoording en respons per voorbeelddorp

	Gebruikte adressen	Weigering of ziekte	Driemaal niet thuis	Foutief adres of onbruikbaar	Gevoerde gesprekken
P. buren	63	9	4	6	44
Doezum	55	3	1	3	48
Sl. Sch.	63	7	4	3	49
W. lee	55	4	5	1	45
Kiel-W.	64	6	13	2	43
Z. wend.	60	6	3	1	50
Totaal	360	35	30	16	279

Opvallend is het aantal weigeringen en foutieve of onbruikbare adressen in Pieterburen. Op de onbruikbare adressen woonden in het algemeen bejaarden voor wie de vragen niet duidelijk te maken waren. In Kiel-Windeweer valt het hoge aantal afwezigen op. Door de ter plaatse bekende enquêteurs kan hiervoor geen duidelijke redenen worden aangegeven.

De enquête werd 229 maal door een gehuwde ingevuld, 11 maal door een ongehuwde en 39 maal door iemand die gehuwd is geweest. De enquête werd 141 maal door een vrouw ingevuld en 138 maal door een man.

Van de 279 respondenten hadden er 75 één of meer kinderen op de lagere school of kleuterschool, waarvan in Pieterburen, Westerlee en Kiel-Windeweer respectievelijk 8, 7 en 9 en in Doezum, Slochteren-Schildwolde en Zuidwending respectievelijk 18, 16 en 17 respondenten.

Gezien de overeenkomsten in uitkomsten van kenmerken van de respondenten en de woonomgeving tussen dit deelonderzoek en dat naar het fysiek woonklimaat (SCHEPER, 1976) kan worden geconcludeerd dat beide steekproeven naar deze kenmerken gelijk zijn samengesteld. Of de steekproeven representatief zijn voor de gehele bevolking kan eerst worden bepaald als de resultaten van de Volkstelling en Woningtelling van 1971 beschikbaar komen.

Enkele andere kenmerken van de respondenten worden in het navolgende weergegeven in absolute aantallen.

4.1.2. Leeftijden

Tabel 3. Leeftijden van de respondenten per voorbeelddorp

	< 20 jr	20-24	25-29	30-39	40-49	50-64	65-74	> 74 jr	totaal
P. buren	-	1	3	6	5	11	8	10	44
Doezum	-	4	3	9	10	12	5	5	48
Sl. Sch.	-	2	2	11	9	12	7	6	49
W. lee	-	3	4	7	5	17	4	5	45
Kiel-W.	-	1	5	6	3	14	10	4	43
Z. wend.	-	1	5	8	8	17	9	2	50
Totaal abs.	-	12	22	47	40	83	43	32	279
Totaal %	-	4	8	17	14	30	15	12	100

Wanneer de leeftijdsopbouw wordt beschouwd (tabel 3), dan blijkt dat de voorbeelddorpen alle min of meer vergrijsd zijn. Dit is vooral in Pieterburen en Kiel-Windeweer het geval; hier is respectievelijk 41% en 33% van de respondenten 65 jaar of ouder. Dit percentage ligt voor alle 279 respondenten gemiddeld op 27%; van de Groningse bevolking van 20 jaar en ouder is 18% 65 jaar of ouder (CBS, 1975). Het percentage van de respondenten, dat 50 jaar of ouder is ligt in Pieterburen en Kiel-Windeweer met respectievelijk 66% en 65% ruim boven het gemiddelde van 57% voor de zes dorpen.

4.1.3. Grootte huishoudens

Tabel 4. Grootte van de huishoudens per voorbeelddorp

	1 pers.	2 pers.	3 pers.	4 pers.	5 of meer personen	Totaal	Gemid- deld*
P. buren	10	16	6	5	7	44	2,77
Doezum	5	12	7	14	10	48	3,46
Sl. Sch.	8	11	9	10	11	49	3,33
W. lee	2	21	9	8	5	45	2,96
Kiel-W.	8	15	8	5	7	43	2,88
Z. wend.	3	14	8	17	8	50	3,42
Totaal abs.	36	89	47	59	48	279	3,15
Totaal %	13	32	17	21	17	100	

*De gemiddelde grootte van huishoudens van 5 of meer personen is hierbij gesteld op 6

Uit tabel 4 blijkt dat de gemiddelde grootte van de huishoudens van de respondenten iets geringer is dan het gemiddelde voor heel Groningen, dat 3,76 bedraagt (CBS, 1975). Ook hier is Pieterburen een uitschieter. Wanneer wordt aangenomen dat het enquêtemateriaal representatief is voor de dorpen, dan is vooral Pieterburen een vergrijsd dorp, maar ook Westerlee en Kiel-Windeweer zijn sterker vergrijsd dan de andere voorbeelddorpen. Overigens blijkt uit tabel 1 dat tussen 1960 en 1971 in Pieterburen, Westerlee en Kiel-Windeweer de bevolking is afge-

nomen en in de andere voorbeelddorpen is toegenomen. Er blijkt een duidelijk verband tussen leeftijdsopbouw en bevolkingstoename.

4.1.4. Woonduur

Tabel 5. Woonduur van de respondenten per voorbeelddorp

	Vanaf geboorte	10 jr of langer	5-10 jr	2-5 jr	0-2 jr	Totaal
P. buren	9	25	4	2	4	44
Doezum	10	26	4	5	3	48
Sl. Sch.	9	20	7	5	8	49
W. lee	13	24	2	5	1	45
Kiel-W.	17	20	1	1	4	43
Z. wend.	15	24	7	2	2	50
Totaal abs.	73	139	25	20	22	279
Totaal %	26	50	9	7	8	100

De woonduur in het dorp is weergegeven in tabel 5 en geeft te zien dat men in het algemeen reeds lang in het dorp woont. Driekwart van alle respondenten woont er minstens 10 jaar en wordt hiermee als autochtoon gedefinieerd, terwijl 26 % bovendien in het dorp geboren is. Deze uitkomsten komen overeen met die van het deelonderzoek naar het fysiek woonklimaat (SCHEPER, 1976). Daaruit blijkt dat van de respondenten (mannen en vrouwen tezamen) 68 % autochtoon is, terwijl 28 % er bovendien geboren is. Van de 67 respondenten die korter dan 10 jaar in het dorp wonen, hier verder allochtonen genoemd, woonden er 49 daarvoor al in de provincie Groningen, terwijl er 9 daarvoor in Friesland of Drenthe woonden. In Slochteren-Schildwolde is de gemiddelde woonduur het kortst; hier is 59 % van de respondenten autochtoon.

4.1.5. Opleidingsniveau

Tabel 6. Opleidingsniveau hoofd van het huishouden per voorbeelddorp

	Lager onderwijs	Lager beroeps onderwijs	VLO of MAVO	MTS e.d.	HBS, HAVO gymnasium VHMO	HTS, HEAO kweeksch. e.d.	Universi- teit	Totaal
P. Buren	27	10	4	1	2	1	-	44
Doezum	23	16	3	5	-	1	-	48
Sl. Sch.	22	11	8	2	2	4	-	49
W. lee	27	10	5	1	-	1	1	45
Kiel-W.	11	19	8	5	-	-	-	43
Z. wend.	22	14	8	-	5	1	-	50
Totaal abs.	132	80	36	13	9	8	1	279
Totaal %	47	29	13	5	3	3	0	100

Het opleidingsniveau van de hoofden van huishoudens (zie tabel 6) ligt vrij laag. Van hen heeft 47 % alleen lager onderwijs gevolgd, terwijl voor de gehele provincie Groningen in 1971 het percentage van de mannelijke beroepsbevolking met alleen lager onderwijs 36 bedroeg (E.T.I.-Groningen, Friesland en Drenthe, 1972).

4.1.6. Beroepscategorieën

Tabel 7. Beroepscategorie hoofd van het huishouden per voorbeelddorp

	Zelf- standig	Loon- dienst	Studerend	Zonder beroep of tijdelijk werkloos	Gepen- sioneerd	Overig	Totaal
P. buren	6	17	1	3	17	-	44
Doezum	12	21	-	7	8	-	48
Sl. Sch.	7	19	1	5	14	3	49
W. lee	7	21	-	7	8	2	45
Kiel-W.	9	23	-	3	8	-	43
Z. wend.	15	22	-	3	10	-	50
Totaal abs.	56	123	2	28	65	5	279
Totaal %	20	44	1	10	23	2	100

Wat betreft de beroepscategorieën (tabel 7) is 20 % als zelfstandige werkzaam, 44 % is in loondienst, 23 % is gepensioneerd en 10 % is zonder beroep of tijdelijk zonder werk. Vooral in Zuidwending en Doezum komen relatief veel zelfstandigen voor. Het aantal gepensioneerden is vooral hoog in Pieterburen en Slochteren-Schildwolde.

4.1.7. Woningtypen

Tabel 8. Woningtype per voorbeelddorp

	Vrij- staand	Twee onder één kap	Huis in rij	Huis bij winkel of bedrijf	Boerderij	Overig	Totaal
P. buren	35	6	2	-	1	-	44
Doezum	17	2	16	8	5	-	48
Sl. Sch.	22	2	12	3	6	4	49
W. lee	28	9	3	2	3	-	45
Kiel-W.	32	4	-	3	4	-	43
Z. wend.	35	2	-	1	12	-	50
Totaal abs.	169	25	33	17	31	4	279
Totaal %	61	9	12	6	11	1	100

Uit het woningtype van de respondenten (tabel 8) blijkt duidelijk het hoge percentage vrijstaande woningen in de streekdorpen, bij dit onderzoek gemiddeld 61 %. In de provincie Groningen bedraagt het percentage vrijstaande woningen 23 (CBS, 1975). Bij het onderzoek naar het fysiek woonklimaat was 58% vrijstaand. De huizen in een rij komen juist daar voor waar het dorp een kern of aanzet tot een kern heeft zoals vergelijking met tabel 1 laat zien. In Zuidwending komen relatief veel boerderijen in het onderzoek voor, in Pieterburen relatief weinig. Dit komt overeen met de bevindingen in het onderzoek naar het fysiek woonklimaat.

4.1.8. Situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern

Tabel 9. Situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern

	Aan de hoofdweg		Aan dwars- of parallelweg		Totaal
	in de kern	buiten de kern	in de kern	buiten de kern	
P. buren	11	18	2	13	44
Doezum	17	8	22	1	48
Sl. sch.	6	14	20	9	49
W. lee	12	15	9	9	45
Kiel-W.	16	12	2	13	43
Z. wend.	15	35	-	-	50
Totaal abs.	77	102	55	45	279
Totaal %	28	36	20	16	100

Tabel 9 geeft de situering van de woning weer ten opzichte van de hoofdweg en kern. Hierbij is 'in de kern' gedefinieerd als maximaal

400 m vanaf het al dan niet denkbeeldige centrum van het dorp (kerk, winkels of de hoogste bebouwingsdichtheid). Zie ook schets 1 van bijlage 1. 64 % van de respondenten woont aan de hoofdweg door het dorp. Aangezien de steekproef ruimtelijk systematisch is getrokken geeft dit een karakteristiek van de voorbeelddorpen en van alle kleine streekdorpen in Groningen. In Slochteren-Schildwolde, het voorbeelddorp met de grootste kern (zie tabel 1), woont slechts 41 % langs de hoofdweg, in Zuidwending 100 %.

4.1.9. Situering van de woning ten opzichte van kanaal

Tabel 10. Situering van de woning ten opzichte van kanaal

	Langs kanaal	Langs gedempt kanaal	Elders	Totaal
P. buren	0	0	44	44
Doezum	0	0	48	48
Sl. Sch.	0	0	49	49
W. lee	0	2	43	45
Kiel-W.	35	4	4	43
Z. wend.	0	50	0	50
Totaal abs.	35	56	188	279
Totaal %	13	20	67	100

Tabel 10 tenslotte geeft per dorp aan of men langs een kanaal, een gedempt kanaal of elders woont. In Zuidwending zijn alle woningen gesitueerd langs een gedempt kanaal.

4.1.10. Enige relaties tussen kenmerken onderling

Tussen een aantal van deze kenmerken blijken relaties aanwezig te zijn.

. Woonduur - leeftijd

De allochtonen in de dorpen zijn jonger dan de autochtonen. Van alle respondenten is namelijk 12 % jonger dan 30 jaar; van de allochtonen is 42 % jonger dan 30 jaar.

. Woonduur - opleidingsniveau

De allochtonen hebben een hoger opleidingsniveau dan de autochtonen. Van alle respondenten heeft 47 % alleen de lagere school doorlopen; van de allochtonen heeft 27 % alleen de lagere school doorlopen.

. Woonduur - woonsituatie

De allochtonen wonen meer in woningen achter het lint dan de autochtonen.

Van alle respondenten woont 20 % 'in de kern niet aan de hoofdweg'; van de allochtonen woont 31 % 'in de kern niet aan de hoofdweg'. De

hier gesitueerde woningen zijn in hoofdzaak gelegen in nieuwbouwkomen in Doezum en Slochteren-Schildwolde.

4.2. Meningen en voorkeuren van de respondenten

4.2.1. Algemeen

In deze paragraaf wordt per aspect ingegaan op de mening van de respondenten. Van elk aspect is nagegaan of bepaalde kenmerken hierop van invloed zijn. Tabel 11 geeft de onderzochte veronderstelde verbanden, weer. Tevens is één kruising uitgevoerd tussen twee meningen en zijn drie kruisingen uitgevoerd tussen twee kenmerken. Deze laatste drie zijn reeds besproken in par. 4.1.10.

De onderlinge verbanden zijn bepaald met behulp van de rangcorrelatiecoëfficiënt van Kendall τ_b (KENDALL, 1955). Deze geeft bij een paarsgewijze vergelijking het aantal positieve verbanden minus het aantal negatieve verbanden, in verhouding tot het mogelijk aantal verbanden. In zijn eenvoudigste vorm luidt de formule:

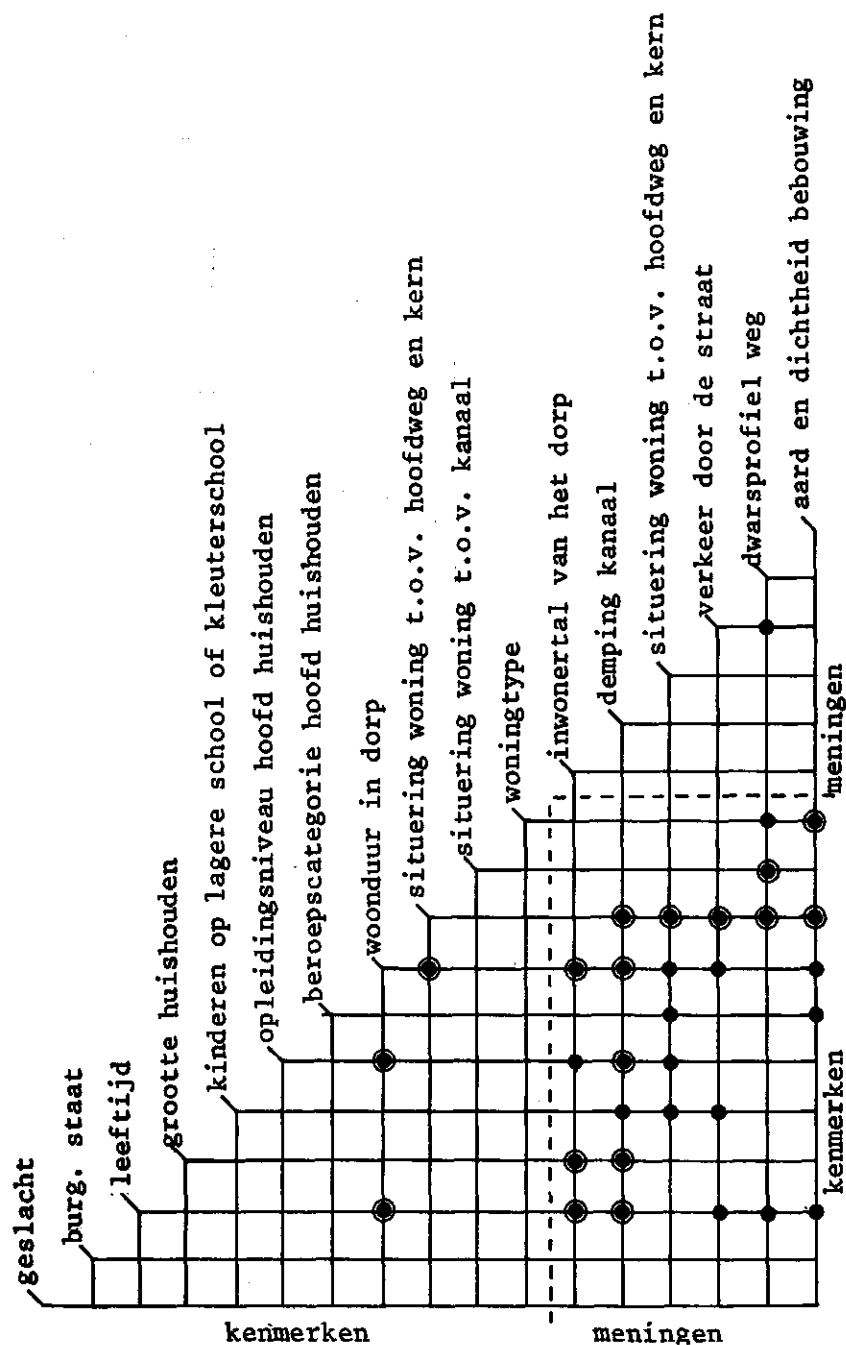
	mening		totaal	
kenmerk	a	c	x	$\tau_b = \frac{ad - bc}{\sqrt{p \cdot q \cdot x \cdot y}}$
	b	d	y	
totaal	p	q	n	$(-1 < \tau_b < +1)$

Doordat τ_b in alle gevallen is gebaseerd op een voldoende aantal waarnemingen (meer dan 10), gedraagt deze zich volgens een normale verdeling. Hiermee is de overschrijdingskans P te berekenen dat de nulhypothese, dat wil zeggen dat er geen verband is, ten onrechte wordt verworpen, wat betekent dat het gesignaleerde verband niet aanwezig is.

Bijvoorbeeld: $P = 0,05$ betekent een kans van 5 % dat het gesignaleerde verband onjuist is.

Alle in dit onderzoek genoemde verbanden hebben een $P \leq 0,05$ hetgeen dus wil zeggen dat in steekproefuitkomsten geconstateerde verschillen tenminste met een waarschijnlijkheid van 95 % niet toevallig zijn.

Tabel 11. Onderzochte veronderstelde verbanden tussen kenmerken en meningen

4.2.2. Inwonertal dorp

Tabel 12. Mening over het inwonertal van het dorp

	Raming inwonertal 1975	Liever meer	Juist genoeg	Liever minder	Weet niet	Totaal
P. buren	380	20	14	2	8	44
Doezum	720	22	18	-	8	48
Sl. Sch.	3110	9	26	1	13	49
W. lee	1100	21	16	-	8	45
Kiel-W.	750	17	3	-	23	43
Z. wend.	660	12	23	1	14	50
Totaal abs.		101	100	4	74	279
Totaal %		36	36	1	27	100

De mening over het inwonertal van het dorp, zoals in tabel 11 weergegeven, verschilde per dorp. In Slochteren-Schildwolde, het grootste voorbeeldorp, vindt de meerderheid van de respondenten dat er juist genoeg mensen wonen. In Kiel-Windeweer is men, wanneer de respondenten zonder mening buiten beschouwing worden gelaten, het meest voor toename van het inwonertal. Bijna niemand wil minder inwoners in het dorp. Opmerkelijk hoog is het aantal respondenten zonder mening of voorkeur ten aanzien van het gewenste inwonertal.

De redenen waarom men meer inwoners wil, zijn vooral de verwachte voordelen van een hoger voorzieningsniveau (middenstand, scholen e.d. 66 x genoemd). Daarnaast een meer gevarieerde bevolkingsopbouw (31 x) en de mogelijkheden voor meer contacten en verenigingen (28 x). Na 'juist genoeg' werd vooral in Zuidwending genoemd het ruim kunnen wonen: 'Bij meer inwoners komen de huizen zo dicht op elkaar te staan'. In de andere dorpen werd het lekker rustig wonen genoemd (50 x).

Onderzocht is of de kenmerken leeftijd, opleidingsniveau, grootte van het huishouden en woontijd van invloed zijn op de mening over het inwonertal. Hierbij is onderscheid gemaakt in 'liever meer inwoners' en 'juist genoeg inwoners', daar slechts 4 respondenten het inwonertal in hun dorp willen zien afnemen.

. Leeftijd - mening over inwonertal dorp

Tabel 13. Verband tussen leeftijd en de mening over het inwonertal van het dorp

Leeftijd	Liever meer inwoners	Juist genoeg inwoners
< 40 jaar	23	38
≥ 40 jaar	78	62

$$\tau_b = -0,17$$

$$P = 0,005$$

De respondenten van 40 jaar en ouder zijn vaker voor toename van het inwonertal dan de jongeren.

. Opleidingsniveau - mening over inwonertal dorp

Hiertussen kon geen verband worden aangetoond.

. Grootte huishouden - mening over inwonertal dorp

Tabel 14. Verband tussen grootte van het huishouden en de mening over het inwonertal van het dorp

Grootte huishouden	Liever meer inwoners	Juist genoeg inwoners
< 4 personen	64	49
≥ 4 personen	37	51

$$\tau_b = 0,14$$

$$P = 0,04$$

Van de huishoudens met 4 of meer personen vindt een hoger percentage het inwonertal 'juist genoeg' dan van de kleinere huishoudens.

. Woonduur - mening over inwonertal dorp

Tabel 15. Verband tussen woonduur en de mening over het inwonertal van het dorp

Woonduur	Liever meer inwoners	Juist genoeg inwoners
≥ 10 jaar	83	72
< 10 jaar	18	28

$r_b = 0,12$
 $P = 0,05$

Autochtonen willen vaker 'liever meer inwoners' dan allochtonen.

De aangetoonde correlatie komt overeen met het door anderen (o.a. KERSTENS, 1972, WERKGROEP KERNENHIERARCHIE, 1976) gesignaleerde verschijnsel dat iemand die zich in een plattelandskern vestigt, daar de laatste nieuwe bewoner wil zijn. Hij wil het landelijk karakter, dat voor hem juist het aantrekkelijke is van zijn nieuwe woonplaats, behouden.

4.2.3. Damping kanaal

Tabel 16. Mening over damping van het al dan niet gedempte kanaal waarlangs men woont

	Ver- betering	Verslech- tering	Maakt niet uit	Weet niet	Totaal
Woont langs kanaal in:					
Kiel-W.	13	11	7	4	35
Woont langs gedempt kanaal in:					
W. lee	2	0	0	0	2
Kiel-W.	2	0	2	0	4
Z. wend.	42	2	3	3	50
Totaal abs.	59	13	12	7	91
Totaal %	65	14	13	8	100

Aan de 91 respondenten die langs een kanaal of gedempt kanaal wonen (zie tabel 10) is gevraagd of dempen van het kanaal als een verbetering of als een verslechtering wordt gezien. In Zuidwending, waar iedereen langs een gedempt kanaal woont, vindt de overgrote meerderheid het een verbetering; in Kiel-Windeweer, waar men langs een kanaal met vrij schoon water woont, zijn de meningen verdeeld (zie tabel 16). Tijdens twee gespreksavonden met elk circa 20 bewoners van Kiel-Windeweer bleek overigens dat men het kanaal erg waardeert en beslist open wil houden. Als voornaamste redenen van verbetering worden genoemd de betere toegankelijkheid van de woning of de weg (29 x), geen gevaar meer voor de kinderen (26 x) en geen stank meer (17 x). De redenen waarom men het dempen een verslechtering vindt, zijn 'het niet meer kunnen vissen of varen' (8 x) en het 'niet meer kunnen genieten van het fraaie uitzicht op de natuur'.

Onderzocht is of leeftijd, het hebben van kinderen op lagere school of kleuterschool, grootte van huishouden, opleidingsniveau, woonduur en situering van de woning van invloed zijn op de mening over demping van het kanaal. Hierbij zijn slechts over Kiel-Windeweer uitspraken te doen, omdat voorstanders en tegenstanders van demping hier ongeveer gelijk vertegenwoordigd zijn.

. Leeftijd - demping kanaal

Tabel 17. Verband tussen leeftijd en de mening over demping van het kanaal

Leeftijd	Demping verbetering	Demping verslechtering
<40 jaar	13	8
≥40 jaar	46	5

$\tau_b = -0,33$
P = 0,001

De respondenten van 40 jaar en ouder vinden demping van het kanaal vaker een verbetering dan de jongeren.

. Kinderen op lagere school of kleuterschool - demping kanaal
 Hiertussen kon geen verband worden aangetoond.

. Grootte huishouden - demping kanaal

Tabel 18. Verband tussen grootte van het huishouden
 en de mening over demping van het kanaal

Grootte huishouden	Demping verbetering	Demping verslechtering
< 4 personen	12	4
≥ 4 personen	3	7

$$\tau_b = 0,44$$

$$P = 0,03$$

Leden van grotere huishoudens in Kiel-Windeweer vinden demping van het kanaal vaker een verslechtering dan leden van kleinere huishoudens.

. Opleidingsniveau - demping kanaal

Tabel 19. Verband tussen opleidingsniveau van het
 hoofd van het huishouden en de mening over
 demping van het kanaal

Opleidingsniveau	Demping verbetering	Demping verslechtering
lager+lager beroeps	11	3
middelb.+middelbaar technisch	4	8

$$\tau_b = 0,46$$

$$P = 0,02$$

Het opleidingsniveau van de hoofden van huishoudens van de respondenten in Kiel-Windeweer betrof alleen lager en middelbaar onderwijs (zie tabel 6). Bij een lager opleidingsniveau in Kiel-Windeweer werd demping van het kanaal vaker een verbetering gevonden dan bij een hoger opleidingsniveau.

. Woonduur - demping kanaal

Tabel 20 . Verband tussen woonduur en de mening over demping van het kanaal

Woonduur	Demping verbetering	Demping verslechtering
> 10 jaar	15	8
< 10 jaar	0	3

$\tau_b = 0,42$
 $P = 0,03$

Autochtonen in Kiel-Windeweer vinden demping vaker een verbetering.

. Situering woning ten opzichte van hoofdweg en kern - demping kanaal

Tabel 21. Verband tussen de situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern en de mening over demping van het kanaal

Situering	Demping verbetering	Demping verslechtering
niet aan hoofdweg	5	0
aan hoofdweg	10	11

$\tau_b = 0,42$
 $P = 0,04$

Respondenten in Kiel-Windeweer die niet aan de hoofdweg wonen, vinden demping vaker een verbetering dan respondenten die wel aan de hoofdweg wonen.

4.2.4. Situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern

Tabel 22. Voorkeur voor situering woning ten opzichte van hoofdweg en kern

	Aan hoofdweg		Aan dwars- of parallelweg		Maakt niet uit	Totaal
	in de kern	buiten de kern	in de kern	buiten de kern		
P. buren	10	13	3	10	8	44
Doezum	16	11	14	7	-	48
Sl. Sch.	7	12	14	10	6	49
W. lee	12	12	11	7	3	45
Kiel-W.	11	6	-	-	26	43
Z. wend.	17	23	-	1	9	50
Totaal abs.	73	77	42	35	52	279
Totaal %	26	28	15	12	19	100

Tabel 22 geeft per dorp de voorkeur van de respondenten weer ten aanzien van de situering van de woning in het dorp. De enquêtevraag werd aan de hand van een schets toegelicht (schets 1 van bijlage 1). Er blijkt een voorkeur voor het wonen aan de hoofdweg boven het wonen aan een dwarsweg of parallelweg, vooral in Kiel-Windeweer. De hierbij genoemde redenen zijn: gezelliger, niet zo eenzaam (36 x) en dichtbij voorzieningen (28 x) voor wat betreft het willen wonen in de kern aan de hoofdweg en meer uitzicht, rustiger, landelijker en vrijer (57 x) voor wat betreft het wonen buiten de kern aan de hoofdweg. Veel van de respondenten echter wiens voorkeur uitging naar de huidige situering (52) beantwoordden de vraag naar het waarom met: ik woon hier al jaren en zou niets anders willen, ik voel me hier thuis en dergelijke. Dit betrof alle situeringen.

Onderzocht is of de huidige woningsituering, het hebben van kinderen op de basisschool of kleuterschool, het opleidingsniveau, de beroepscategorie en de woonduur van invloed zijn op de voorkeur voor de

woningsituering

. Huidige woning situering - voorkeur voor woningsituering

Tabel 23. Verband tussen huidige en gewenste situering van de woning

Woont:	Wil wonen:				
	In kern aan hoofdweg	In kern niet aan hoofdweg	Buiten kern aan hoofdweg	Buiten kern niet aan hoofdweg	Maakt niet uit
In kern aan hoofdweg	54 (70%)	0	8	5	10
In kern niet aan hoofdweg	4	34 (62%)	5	9	3
Buiten kern aan hoofdweg	11	6	59 (58%)	3	23
Buiten kern niet aan hoofdweg	4	2	5	18 (40%)	16

Er is een sterk positief verband aanwezig tussen de huidige en de gewenste situering. Dit verband is het sterkst bij respondenten die in de kern aan de hoofdweg wonen.

- . Kinderen op lagere school of kleuterschool - voorkeur voor woning-situering
- . Opleidingsniveau - voorkeur voor woningsituering
- . Beroepscategorie - voorkeur voor woningsituering
- . Woonduur - voorkeur voor woningsituering

Van geen van deze vier kenmerken kon een verband worden aangetoond.

4.2.5. Het over de weg komende verkeer

Dit gedeelte van het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met het Verkeerskundig Studiecentrum van de R.U.G. (drs. C. WILDERVANCK en drs. H.H. VAN DER MOLEN). Hierbij is niet alleen gebruik gemaakt van de resultaten van de in bijlage 1 weergegeven enquête, maar ook van uitkomsten van de enquête naar het sociaal en fysiek woonklimaat welke is uitgevoerd door het Planologisch Studiecentrum (KREMER, 1976, SCHEPER, 1976).

Ten aanzien van het overdag over de weg komende verkeer is in tabel 24 de mening weergegeven van die respondenten die aan de hoofdweg door het dorp wonen.

Tabel 24. Mening over het verkeer dat overdag over de hoofdweg komt

	Erg druk	Nogal druk	Niet druk	Stil	Erg stil	Totaal
P. buren	0	14	15	0	0	29
Doezum	8	15	2	0	0	25
Sl. Sch.	12	6	2	0	0	20
W. lee	4	19	4	0	0	27
Kiel-W.	0	9	19	0	0	28
Z. wend.	2	34	14	0	0	50
Totaal abs.	26	97	56	0	0	179
Totaal %	15	54	31	0	0	100

Van de aan de hoofdweg wonende respondenten vindt 69% het verkeer druk of erg druk. Van alle respondenten (279) wil één kwart minder verkeer over de weg (vooral in Slochteren, Westerlee en Zuidwending). 4% van alle respondenten (279) wil meer verkeer over de weg; dit betreft voornamelijk respondenten in de nieuwbouwwijk in Doezum.

Onderzocht is of de huidige situering van de woning, het hebben van kinderen op basisschool of kleuterschool, de leeftijd, de woonduur en de voorkeur voor het dwarsprofiel van invloed zijn op de mening over het verkeer.

. Huidige woningsituering - mening over verkeer

Tabel 25. Verband tussen situering van de woning en de mening over het over de weg komende verkeer

Woning situering	Erg druk + nogal druk	Niet druk + stil + erg stil
aan hoofdweg	123	56
niet aan hoofdweg	8	92

$\tau_b = 0,58$
 $P < 2 \times 10^{-9}$

Hierbij is uiteraard een duidelijk verband aanwezig. Respondenten die aan een hoofdweg wonen, welke immers in het algemeen meer verkeer te verwerken heeft dan de overige wegen in het dorp, vinden het verkeer vaker druk dan zij die niet aan een hoofdweg wonen.

- . Kinderen op basisschool of kleuterschool - mening over verkeer
- . Leeftijd - mening over verkeer
- . Woonduur - mening over verkeer
- . Voorkeur voor dwarsprofiel - mening over verkeer

In geen van deze gevallen kon een verband worden aangetoond.

Aangezien het verkeer kan worden ervaren als een fysieke en psychologische barrière voor het leggen van kontakten met mensen aan de overzijde van de weg waarlangs men woont, is in tabel 26 de relatie weergegeven tussen de kontakten met bewoners aan dezelfde zijde en aan de overzijde van de weg.

Tabel 26. Kontakten met eigen en andere zijde van de weg

praatje met burenen aan de overkant	kontakt met burenen aan de 'eigen' kant				totaal
	geen kont.	groeten	praatje maken	regelmatig binnenlopen	
nooit	30	69	48	6	153
wel eens	22	133	141	21	317
regelmatig	2	10	35	8	55
vaak	-	2	5	3	10
totaal	54	214	229	38	535

Doordat de vraagstelling naar de burenkontakten niet gelijkloidend is, moeten beide ingangen eerst onder één noemer worden gebracht. Dit kan globaal door 'nooit een praatje met overburen' synoniem te stellen aan 'geen kontakt met of alleen groeten' van burenen aan dezelfde kant. Zo wordt ook 'wel eens of regelmatig of vaak een praatje met overburen' synoniem gesteld aan 'praatje maken met of regelmatig binnenlopen bij' burenen aan dezelfde kant. Er blijkt dan dat 54 respondenten meer kontakten hebben met burenen aan dezelfde kant dan met overburen, terwijl daarentegen 169 respondenten meer kontakten onderhouden met overburen dan met burenen aan dezelfde kant.

Uit deze cijfers kan derhalve niet worden aangetoond dat het verkeer in de voorbeelddorpen voor de kontakten met de overburen een scheidend effect veroorzaakt. Per voorbeelddorp wordt de invloed van het verkeer op de kontakten met overburen weergegeven in tabel 27. Hierin is tevens weergegeven het percentage van de respondenten dat nooit voor het huis zit (gecorrigeerd naar de mogelijkheid om voor het huis te zitten), het percentage dat nooit voor het huis zit vanwege het verkeer en de relatieve verkeersintensiteit op de hoofdweg door het dorp.

Tabel 27. Kontakten met overburen, het niet voor het huis zitten vanwege het verkeer en de relatieve verkeersintensiteit op de hoofdweg per dorp

	Kontakten met overburen					resp.die	resp.die	relatieve
	nooit	wel	regel-	vaak	totaal	nooit voor	nooit voor	verkeers-
		eens	matig			het huis	het huis	intensi-
						zitten	zitten van-	teit op
							wege het	hoofdweg
							verkeer	
	%	%	%	%	abs.	%	%	
Pieterburen	13	38	34	15	61	56	2	gering
Doezum	3	37	48	13	101	70	6	matig
Slocht.Sch.	2	55	40	3	93	64	13	hoog
Westerlee	6	48	35	10	96	50	3	matig
Kiel-W.	20	44	31	5	88	45	3	gering
Zuidwending	1	34	49	16	96	38	2	gering

Respondenten in Pieterburen (met gedeeltelijk éénzijdige bebouwing) en Kiel-Windeweer (waar een watergang aanwezig is) hebben de minste kontakten met overburen, terwijl daar het verkeer gering is. Zoals ook uit tabel 24 blijkt, ondervinden bewoners van Slochteren-Schildwolde hinder van het verkeer: een vrij hoog percentage respondenten (13%) zit nooit voor het huis vanwege het verkeer.

Dat het verkeer niet de belangrijkste reden is om niet voor het huis te zitten, is uit tabel 28 af te lezen. Hierin staan per gedeelte van het dorp de redenen waarom men nooit of weinig voor het huis zit.

Tabel 28. De redenen van het niet of weinig voor het huis zitten per gedeelte van het dorp, in procenten

	voor het huis zitten %		redenen %			
	nooit	weinig	verkeer	geen privacy	geen ruimte	overige
in kern aan hoofdweg	67	24	10	22	28	31
in kern niet aan hoofdweg	51	33	0	38	10	36
<300 m buiten kern aan hoofdw.	57	34	9	20	18	44
>300 m buiten kern aan hoofdw.	51	34	12	18	15	40
<300 m buiten kern niet aan hoofdweg	53	29	8	10	9	55
>300 m buiten kern niet aan hoofdweg	40	40	0	14	6	60
totaal %	54	33	7	17	15	48

Over het algemeen wordt er weinig voor het huis gezeten, ook in de rustiger gedeelten van het dorp. Het gebrek aan privacy (het bekeken worden) vormt overal in het dorp een belangrijker reden om niet voor het huis te zitten dan het verkeer. De overige redenen van het niet voor het huis zitten betreffen in hoofdzaak te winderig (17%), geen of te weinig zon (12%) en geen tijd (10%).

Bij de mening over het verkeer is ook voor schoolgaande kinderen de weg naar school belangrijk. Hieraan is dan ook een aantal vragen gewijd (zie bijlage 1, vraag 10 t/m 13).

Tabel 29 toont per dorp het aantal respondenten met minstens één kind op de lagere school of kleuterschool, en de wijze waarop van elke respondent het jongste kind op de lagere school of anders het oudste kind op de kleuterschool naar school gaat.

Tabel 29. Respondenten per dorp met minstens een kind op het lager- of kleuteronderwijs, kinderen jonger dan 7 jaar en de vervoerswijze naar school van het jongste kind op de lagere school of anders het oudste kind op de kleuterschool

	resp. met minstens een schoolg. kind	kinderen jonger dan 7 jaar	kinderen naar school gebracht	kinderen alleen of met leeftijdgenoten naar school	
				te voet	per fiets
Pieterburen	8 (18%)	2	1	6	1
Doezum	18 (37%)	3	3	10	5
Slocht.Sch.	16 (33%)	3	3	4	9
Westerlee	7 (16%)	3	1	2	4
Kiel-W.	9 (21%)	3	3	3	3
Zuidwending	17 (34%)	8	8	0	9

In Pieterburen en Doezum gaan relatief veel kinderen te voet alleen of met leeftijdgenootjes naar school, in Slochteren-Schildwolde en Zuidwending gaat ruim de helft op de fiets. In alle gevallen gaat het echter om geringe aantallen.

Waarschijnlijk zijn het de kinderen jonger dan 7 jaar, die naar school worden gebracht. In dat geval zal het oordeel van de ouders over de weg naar school (tabel 30) vermoedelijk betrekking hebben op de oudere kinderen, die alleen of met leeftijdgenootjes naar school gaan.

Tabel 30. Oordeel over de weg naar school en de reden daarvoor

	resp.met minstens één schoolg. kind	oordeel van de ouders over de weg naar school			reden waarom de weg (erg) gevaarlijk is		
		erg gev.	gev.	on- gev.	druk ver- keer	geen voet/ fiets pad	drukke weg over- steken
P.buren	8	0	3	5	0	3	0
Doezum	18	3	4	11	3	4	0
S	16	5	8	3	5	4	4
W.lee	7	2	3	2	3	1	1
Kiel-W.	9	1	3	5	1	3	0
Z.wend.	17	6	11	0	6	9	2
Totaal abs.	75	17	32	26	18	24	7
Totaal %	100	23	43	35	37	49	14

Over alle dorpen gemiddeld vindt tweederde van de ouders de weg naar school voor het desbetreffende kind gevaarlijk of erg gevaarlijk. Boven dit gemiddelde zitten vooral Zuidwending en Slochteren-Schildwolde. Hoewel de steekproef gering is, is de bezorgdheid, die de afwezigheid van een fietspad in Zuidwending onder ruim de helft van de ouders veroorzaakt, opmerkelijk.

Ten aanzien van de verkeersbeleving liggen er zoals uit het bovenstaande valt af te leiden, geen knelpunten in de voorbeelddorpen. Een uitzondering op dit algemene beeld vormt het feit dat tweederde van de ondervraagde ouders de weg naar school voor hun kind gevaarlijk vindt. De aanleg van een voet- of fietspad zou dit oordeel in positieve zin kunnen wijzigen.

4.2.6. Het dwarsprofiel van de weg

Aan de hand van twee series schetsjes (schetsen 4 en 5 van bijlage 1) zijn de vragen toegelicht over het gewenste dwarsprofiel en de invloed van wegbeplanting op de keuze van het dwarsprofiel. Tabel 31 geeft de wensen van de respondenten weer, zowel zonder wegbeplanting (schets 4) als tussen haakjes met wegbeplanting (schets 5).

Tabel 31. Gewenst dwarsprofiel van de weg zonder wegbeplanting (tussen haakjes met wegbeplanting)

	Smal dwarsprofiel	Breed dwarsprofiel	Zeer breed dwarsprofiel	Totaal
P. buren	7 (7)	26 (26)	11 (11)	44
Doezum	2 (2)	38 (36)	8 (10)	48
Sl. Sch.	9 (8)	13 (13)	27 (28)	49
W. lee	8 (6)	24 (26)	13 (13)	45
Kiel-W.	1 (1)	9 (9)	33 (33)	43
Z. wend.	1 (1)	44 (46)	5 (3)	50
Totaal abs.	28 (25)	154 (156)	97 (98)	279
Totaal %	10 (9)	55 (56)	35 (35)	100

Wanneer de meningen per dorp worden vergeleken met de huidige situatie van het dwarsprofiel (zie tabel 1), dan blijken de meningen in Doezum en in Kiel-Windeweer overeen te komen met de huidige situatie. In de dorpen met een smal dwarsprofiel (Pieterburen en Westerlee) wenst men in het algemeen een breed dwarsprofiel. De genoemde redenen hierbij zijn vooral de ruimte en verkeersveiligheid die een breed profiel geeft. In Slochteren-Schildwolde wil men een zeer breed dwarsprofiel, voornamelijk vanwege de ruimte, het landelijker karakter, de privacy en het uitzicht. Het relatief drukke verkeer (zie tabel 24) wordt nauwelijks genoemd. In Zuidwending heeft men in het algemeen liever een smaller dwarsprofiel dan het huidige, terwijl hier vooral de voordelen van een brede weg worden genoemd. Men heeft hier kennelijk de brede weg gekozen en niet het brede dwarsprofiel als geheel.

Opvallend is dat er nauwelijks verschil bestaat in de meningen ten aanzien van de situatie zonder wegbeplanting en die met wegbeplanting. Slechts 16 respondenten kozen in het tweede geval (schets 5 van bijlage 1) een ander dwarsprofiel waarvan de meeste mutaties plaatsvonden tussen een breed en een zeer breed profiel. Hieruit kan worden afgeleid dat de invloed van de wegbeplanting op de mening over het dwarsprofiel gering is.

Onderzocht is of de leeftijd, de situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern, de situering van de woning ten opzichte van een kanaal, het woningtype en de mening over het verkeer van invloed zijn op de voorkeur voor het dwarsprofiel.

- . Leeftijd - voorkeur voor dwarsprofiel
- . Woningtype - voorkeur voor dwarsprofiel
- . Mening over verkeer - voorkeur voor dwarsprofiel

In geen van deze gevallen kon een verband worden aangetoond.

- . Situering woning ten opzichte van kanaal - voorkeur voor dwarsprofiel

Tabel 32. Verband tussen situering van de woning ten opzichte van een kanaal en de voorkeur voor dwarsprofiel

	Smal dwarsprofiel	Breed dwarsprofiel	Zeet breed dwarsprofiel
Woont langs kanaal	1	8	26
Woont langs gedempt kanaal	1	46	9

$$\tau_b = 0,55$$

$$P = 1,4 \times 10^{-7}$$

Respondenten die langs een kanaal wonen willen in het algemeen een zeer breed dwarsprofiel (bestaande uit een weg met kanaal of gedempt kanaal). Respondenten die langs een gedempt kanaal wonen (vnl. in Zuidwending, zie tabel 10) willen in het algemeen een breed dwarsprofiel.

- . Situering woning ten opzichte van hoofdweg en kern - voorkeur voor dwarsprofiel

Tabel 33. Verband tussen situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern en de voorkeur voor dwarsprofiel

	Smal dwarsprofiel	Breed of zeer breed dwarsprofiel
Woont aan hoofdweg	13	166
Woont niet aan hoofdweg	15	85

$\tau_b = 0,12$
 $P = 0,02$

Respondenten die aan de hoofdweg door het dorp wonen, willen vaker aan een breed of zeer breed dwarsprofiel wonen; de overigen willen relatief minder vaak aan een breed of zeer breed dwarsprofiel wonen.

4.2.7. Aard en dichtheid van de bebouwing

Ook hier zijn twee vragen gesteld, toegelicht met twee series schetsjes (schetsen 2 en 3 van bijlage 1). Allereerst over de gewenste aard en dichtheid van de bebouwing zonder wegbeplanting, daarna dezelfde vraag doch nu in een situatie met aan één zijde wegbeplanting. Dit laatste om de invloed van de wegbeplanting op de mening over aard en dichtheid van de bebouwing vast te stellen. Tabel 34 geeft de wensen van de respondenten weer, zowel zonder wegbeplanting (schets 2) als tussen haakjes met wegbeplanting (schets 3).

Tabel 34. Gewenste bebouwingsdichtheid langs de weg zonder wegbeplanting (tussen haakjes met wegbeplanting)

	Weerszijden huizen dicht op elkaar	Weerszijden huizen verder van elkaar	Een zijde huizen, andere zijde boerderijen	Een zijde huizen andere zijde onbebouwd	Totaal
P. buren	8 (8)	14 (13)	- (-)	22 (23)	44
Doezum	8 (8)	18 (19)	14 (13)	8 (8)	48
Sl. Sch.	10 (11)	15 (14)	9 (8)	15 (16)	49
W. lee	15 (13)	19 (20)	5 (6)	6 (5)	45
Kiel-W.	6 (5)	4 (4)	26 (25)	7 (9)	43
Z. wend.	4 (4)	31 (31)	13 (13)	2 (2)	50
Totaal abs.	51 (49)	101 (101)	67 (65)	60 (64)	279
Totaal %	18 (18)	36 (36)	24 (23)	22 (23)	100

In het algemeen bestaat een voorkeur voor het wonen aan een weg met aan weerszijden huizen, die niet te dicht op elkaar staan. Hierop vormen Pieterburen en Kiel-Windeweer een uitzondering. In Pieterburen gaat de voorkeur uit naar het wonen aan een weg zonder overburen. De hierbij vooral genoemde reden is het vrije uitzicht (18 x). Dit voorbeelddorp heeft een smal dwarsprofiel met gedeeltelijk aan weerszijden huizen die in het algemeen vrij dicht op elkaar staan en gedeeltelijk een eenzijdige bebouwing. In Kiel-Windeweer gaat de voorkeur sterk uit naar het wonen aan een weg met huizen tegenover boerderijen. Een reden hiervoor kom men in het algemeen niet geven. De wensen corresponderen in alle voorbeelddorpen redelijk met de huidige situatie.

De invloed van de wegbeplanting op de keuze van aard en dichtheid van de bebouwing is gering. Slechts 11 respondenten prefereerden met wegbeplanting een andere bebouwingsvorm dan zonder wegbeplanting, waarbij geen duidelijke voorkeuren zijn waar te nemen.

Onderzocht is of de leeftijd, de beroepscategorie van het hoofd van het huishouden, de situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern, en het woningtype van invloed zijn op de voorkeur voor aard en dichtheid van de bebouwing.

- . Leeftijd - voorkeur voor aard en dichtheid bebouwing
- . Beroepscategorie - voorkeur voor aard en dichtheid bebouwing
- . Woonduur - voorkeur voor aard en dichtheid bebouwing

Ten aanzien van deze drie kenmerken kon geen verband worden aangetoond.

- . Situering woning ten opzichte van hoofdweg en kern - voorkeur voor aard en dichtheid bebouwing

Tabel 35. Verband tussen de situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern en de voorkeur voor de aard van de bebouwing

	Tweezijdige bebouwing	Eénzijdige bebouwing
In kern en/of aan hoofdweg	196	38
Buiten kern niet aan hoofdweg	23	22

$$\tau_b = 0,29$$

$$P = 1,37 \times 10^{-6}$$

Respondenten die in de kern en/of aan de hoofdweg wonen, willen vaker wonen langs een weg met aan twee zijden bebouwing.

Dit verband duidt weer op tevredenheid met de huidige situatie of op onbekendheid ten aanzien van voordelen van andere situaties.

- . Woningtype - voorkeur voor aard en dichtheid bebouwing

Tabel 36. Verband tussen het woningtype en de voorkeur voor aard en dichtheid van de bebouwing

	Weerszijden huizen dicht op elkaar	Weerszijden huizen verder van elkaar
Vrijstaand	27	67
Huis in rij	4	11
Twee onder één kap	10	8
Huis bij winkel of bedrijf	7	3

$\tau_b = 0,27$
 $P = 0,002$

Respondenten in vrijstaande huizen en rijen-huizen willen vaker wonen aan een weg met aan twee zijden woningen verder uit elkaar, terwijl respondenten in twee-onder-een-kap huizen en huizen bij winkels of bedrijven vaker aan een weg met aan twee zijden een dichtere bebouwing willen wonen.

4.2.8. Wegbeplanting

Reeds is gebleken dat de invloed van wegbeplanting op voorkeur voor het dwarsprofiel en op voorkeur voor de aard en dichtheid van de bebouwing gering is. Bij de motivering van de hierop betrekking hebbende antwoorden zijn ongevraagd vrij veel meningen gegeven over de wegbeplanting zelf. Deze meningen worden per dorp weergegeven in tabel 37, waarbij onderscheid is gemaakt in positieve meningen (o.a. wegbeplanting maakt het gezelliger, beslotener, mooier en geeft het straatbeeld meer aanzien) en negatieve meningen (o.a. bomen nemen te veel licht weg en geven rommel als bladeren vallen). Bedacht moet worden dat slechts 114 respectievelijk 130 van de 279 respondenten spontaan hun mening gaven over de wegbeplanting.

Tabel 37. Meningen over wegbeplanting per voorbeelddorp

	Bij vraag over bebouwingsdichtheid		Bij vraag over dwarsprofiel	
	mening positief	mening negatief	mening positief	mening negatief
P. buren	30	17	23	13
Doezum	7	12	6	11
Sl. Sch.	6	5	14	3
W. lee	4	0	14	0
Kiel-W.	0	0	8	0
Z. wend.	33	0	38	0
Totaal	80	34	103	27

De grote meerderheid van de meningen betreft een positieve waardering van wegbeplanting; vooral in Zuidwending, maar ook in Westerlee en Pieterburen. In Doezum wordt de wegbeplanting echter vaker negatief gewaardeerd. Een verklaring hiervoor kan zijn dat hier vrij veel beplanting voorkomt in de vorm van houtwallen.

5. SAMENVATTING

Dit rapport vormt het verslag van onderzoek naar de mening over en de voorkeur voor ruimtelijk waarneembare aspecten van het woonklimaat in zes streekdorpen (zie tabel 1) in Groningen. De resultaten worden tezamen met die van een aantal andere deelonderzoeken in beschouwing genomen om te komen tot een algemeen beeld van de positief of negatief te waarderen aspecten van deze dorps- en bebouwingsvorm, door de bewoners en qua ruimtelijke structuren. Hierna moet het onderzoek uitmonden in voorstellen (alternatieve modellen) voor het ruimtelijk beleid:

- het behoud van bepaalde dorpstypen (en voor welke bewoners)
- verschillende wijzen van ontwikkeling en de consequenties daarvan

Door middel van een mondelinge enquête onder ca. 50 volwassen inwoners van elk dorp is een aantal kenmerken van hen en hun gezin vastgelegd alsmede de meningen en voorkeuren ten aanzien van een aantal ruimtelijk waarneembare aspecten van het woonklimaat. Hierbij zijn die aspecten betrokken die bij de toekomstige ontwikkeling van de dorpen aan veranderingen onderhevig kunnen zijn, te weten: het inwonertal van het dorp, de watergang, de situering van de woning, het verkeer, het dwarsprofiel, de aard en dichtheid van de bebouwing en de wegbepanting. Enkele vragen werden met behulp van schetsjes (zie bijlage 1) toegelicht. De uitkomsten zijn zowel per dorp als totaal weergegeven in absolute aantallen. Hiernaast is onderzocht of bepaalde kenmerken van invloed zijn op meningen en voorkeuren (zie tabel 11) waarbij slechts die invloeden zijn onderzocht die van belang zijn bij toekomstige ontwikkelingen in de streekdorpen en lintbebouwing.

Voor de belangrijkste conclusies uit deze deelstudie wordt verwezen naar hoofdstuk 6.

6. CONCLUSIES

1. Uit vergelijking van de resultaten van dit onderzoek met dat naar het fysiek woonklimaat (SCHEPER, 1976) blijkt dat de steekproefpopulaties grote overeenkomst vertonen.
2. Uit het feit dat in de voorbeelddorpen de gemiddelde leeftijd vrij hoog is, de huishoudens klein zijn, er weinig kinderen op kleuter- of lagere school zijn, het opleidingsniveau van de hoofden van huishoudens lager ligt dan dat van de provincie Groningen, en er veel gepensioneerd zijn, kan worden geconcludeerd dat de dorpen vergrijsd zijn.
3. Vooral in de dorpen Pieterburen, Westerlee en Kiel-Windeweer doet zich deze vergrijzing in sterke mate voor. Hier heeft ook, in tegenstelling tot de andere voorbeelddorpen, tussen 1960 en 1971 een afname van de bevolking plaatsgevonden (zie tabel 1).
4. Het percentage vrijstaande woningen in de voorbeelddorpen is ruim twee maal zo hoog als in de provincie Groningen (zie tabel 8).

5. Allochtonen zijn voor driekwart afkomstig uit de provincie Groningen (zie par. 4.1.4).
6. Van de onderzochte kenmerken is vooral de situering van de woning ten opzichte van hoofdweg en kern van invloed op de mening en voorkeur ten aanzien van een aantal ruimtelijke aspecten (zie tabel 11).
7. Bijna niemand wil minder inwoners in het dorp. Bij de mening over het inwonertal zijn vaak tegenstrijdige aspecten van belang; meer inwoners verhoogt het voorzieningenniveau doch tast de rust en ruimte in het dorp aan. Autochtonen en leden van kleinere huishoudens zijn vaker voor toename van het inwonertal.
8. In Zuidwending wordt achteraf de demping van het kanaal als zeer positief gewaardeerd; in Kiel-Windeweer, waar het kanaal niet gedempt is, zijn de meningen over eventuele demping verdeeld (zie tabel 16). Hier wordt het dempen vooral als een verslechtering gezien door respondenten met grotere huishoudens, door respondenten waarvan het hoofd van het huishouden een hoger opleidingsniveau heeft, door respondenten die aan de hoofdweg door het dorp wonen en door allochtonen.
9. Er is een sterke correlatie tussen de voorkeur voor situering van de woning en de huidige situering; het sterkst bij respondenten die in de kern aan de hoofdweg wonen (zie tabel 23).
10. Van de respondenten die aan de hoofdweg door het dorp wonen vindt ruim tweederde het verkeer over die weg druk of erg druk (zie tabel 24), terwijl van alle respondenten met kinderen op de lagere- of kleuterschool tweederde de weg naar school voor hun kind gevaarlijk vindt (zie tabel 30).
11. Er kan niet worden aangetoond dat het verkeer een scheidend effect veroorzaakt op de contacten met overburen (zie tabel 26).
12. Bij de redenen waarom men weinig of nooit voor het huis zit, is het gebrek aan privacy (het bekeken worden) duidelijk belangrijker dan de verkeershinder (zie tabel 28).
13. Bij de voorkeur voor een dwarsprofiel spelen de verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers en het uitzicht vanuit de woning een belangrijke rol. Er blijkt met uitzondering van Slochteren-Schildwolde en Kiel-Windeweer een voorkeur voor een breed profiel te

zijn (zie tabel 31). Respondenten die aan de hoofdweg wonen, geven in het algemeen de voorkeur aan een breder dwarsprofiel dan respondenten die niet aan de hoofdweg wonen.

14. Er is een voorkeur voor het wonen aan een weg met aan weerszijden huizen, die niet te dicht op elkaar staan (zie tabel 34). Hierbij spelen vooral privacy en uitzicht vanuit de woning mee. In Pieterburen verkiest men een éénzijdige bebouwing; in Kiel-Windeweer boerderijen tegenover woningen.
15. De invloed van wegbeplanting op de meningen over het dwarsprofiel en de aard en dichtheid van de bebouwing is gering (zie tabellen 31 en 34). Wegbeplanting wordt in het algemeen als positief ervaren (zie tabel 37); men noemt hierbij het aanzien van het straatbeeld en de beslotenheid.
16. Vaak komen voorkeuren overeen met huidige situaties. Hieruit kan een tevredenheid met de huidige situatie worden afgeleid, maar ook onvoldoende kennis van de voordelen van andere situaties.

LITERATUUR

- C.B.S., 1975. Definitieve uitkomsten 14e Alg. Volkstelling annex Woningtelling 1971, eerste serie Voorburg.
- _____ 1976. Statistisch zakboek 1976. Voorburg
- ECONOMISCH-TECHNOLOGISCHE INSTITUTEN VAN GRONINGEN, FRIESLAND EN DRENTHE, 1972. Statistisch zakboek voor het Noorden des Lands. Bolsward
- GROOT, J.P. en M.E. DE GROOT, 1976. De kleine dorpen in Groningen. Vakgroep sociologie en sociografie van de Landbouwhogeschool Wageningen
- HEESTER, J. en TH. MICHELS, 1976. Streekdorpen en lintbebouwing in de provincie Groningen. Deelrapport nr. 2. Inventarisatie topografische- en bevolkingskenmerken Wageningen.
- KENDALL, M.G., 1955. Rank correlation methods. London
- KERSTENS, A.P.C., 1972. Recreatie en platteland. Wageningen
- KREMER, W.B., 1976. Streekdorpen en lintbebouwing in de provincie Groningen. Deelrapport nr. 10. Het sociaal woonklimaat Groningen.
- MICHELS, TH., 1972. Een inventarisatie van streekdorpen in Nederland. Nota ICW 714, Wageningen
- PPD GRONINGEN, 1976. Een verkenning van het vraagstuk van de kleine kernen in de provincie Groningen. Nota 76-2 Groningen.
- SCHEPER, B., 1976. Streekdorpen en lintbebouwing in de provincie Groningen. Deelrapport nr. 6. Het fysiek woonklimaat. Groningen
- WERKGROEP KERNENHIERARCHIE, 1976. Dorpenonderzoek. PPD Zeeland, ETI-Zeeland en Prov. Opbouworgaan Stichting Zeeland. Middelburg

Enquête A 6110

N.V. v/h Nederlandse
Stichting voor Statistiek
mei 1976

A	TIJDSTIP BEGIN GESPREK :		_____ uur _____ minuten																																					
B	INLEIDENDE ZIN : Goedendag. De Nederlandse Stichting voor Statistiek stelt een onderzoek in naar de wensen die men zoal heeft ten aanzien van het wonen en over een aantal verkeersaspecten. Mag ik u hierover enkele vragen stellen ?																																							
1a	Hoe lang woont u al in dit dorp ?																																							
	vanaf geboorte	.	.	5 - 10 jaar . .																																				
	10 jaar of langer	.	.	2 - 5 jaar . .																																				
				0 - 2 jaar . .																																				
	1b) In welke plaats woonde u voordien ?																																							
2a	Enq.: VUL IN : O.P. WOONT :																																							
	langs een kanaal	.	.	langs een gedempt kanaal . . elders . .																																				
				Enq.: OVER OP VRAAG 3a																																				
2b	Betekent dempen van het kanaal een verbetering voor u, maakt dempen van het kanaal u niet uit of betekent het een verslechtering voor u ?																																							
	verbetering	.	.	maakt niet uit . .																																				
	verslechtering	.	.	weet niet . .																																				
2c	Waarom ?																																							
3a	Enq.: GEEF SCHETS 1. Kunt u aan de hand van deze schets aangeven, waar u het liefst in een dorp woont ? Noemt u maar de letter die op de schets staat.																																							
	A. in de kern aan de hoofdweg	.	.	B. in de kern niet aan de hoofdweg . .																																				
	C. buiten de kern aan de hoofdweg	.	.	D. buiten de kern niet aan de hoofdweg . . maakt niet uit . .																																				
3b	Waarom woont u daar het liefst ?																																							
4a	Wat vindt u van het inwonersaantal in uw dorp ? Heeft u liever meer inwoners in uw dorp, vindt u dat er juist genoeg inwoners in uw dorp wonen, of heeft u liever minder inwoners in uw dorp ?																																							
	liever meer inwoners	.	.	juist genoeg inwoners . . liever minder inwoners . . weet niet . .																																				
4b	Waarom vindt u dat ?																																							
	<table border="1"> <tr> <td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td></td><td>x</td> </tr> <tr> <td>.</td><td>.</td><td>.</td><td>.</td><td>.</td><td>.</td><td>.</td><td>.</td><td>.</td><td>.</td><td>.</td><td>.</td> </tr> <tr> <td>1</td><td>3</td><td>5</td><td>7</td><td>9</td><td>11</td><td>13</td><td>15</td><td>17</td><td>19</td><td>21</td><td>23</td> </tr> </table>				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		x																													
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.																													
1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23																													

5a Enq.: GEEF SCHETS 2. (Enq.: LEG UIT HOE ZO'N SCHETS GEZIEN MOET WORDEN. ZIE UW INSTRUCTIE) Kunt u aan de hand van deze schets aangeven waar u het liefst woont? Noemt u maar de letter die voor de desbetreffende schets staat.

A . . .	B . . .	C . . .	. . .
D . . .	5b) En aan welke kant wilt u het liefst wonen ?		
huizenkant . . .		boerderijkant . . .	maakt niet uit . . .

5c Waarom woont u daar het liefst ?

--	--	--	--

6a Enq.: GEEF SCHETS 3. (Enq.: LEG UIT HOE ZO'N SCHETS GEZIEN MOET WORDEN. ZIE UW INSTRUCTIE) Kunt u aan de hand van deze schets aangeven waar u het liefst woont? Noemt u maar de letter die voor de desbetreffende schets staat.

A . . .	B . . .	C . . .	. . .
D . . .	6b) En aan welke kant wilt u het liefst wonen ?		
huizenkant . . .		boerderijkant . . .	maakt niet uit . . .

6c Waarom woont u daar het liefst ?

--	--	--	--

7a Enq.: GEEF SCHETS 4. Kunt u aan de hand van deze schets aangeven waar u het liefst woont? Noemt u maar de letter die ervoor staat.

A . . .	B . . .	C . . .	. . .
---------	---------	---------	-------

7b Waarom woont u daar het liefst ?

--	--	--	--

7c Enq.: GEEF SCHETS 5. Kunt u aan de hand van deze schets aangeven waar u het liefst woont? Noemt u maar de letter die ervoor staat.

A . . .	B . . .	C . . .	. . .
---------	---------	---------	-------

7d Waarom woont u daar het liefst ?

--	--	--	--

8 Enq.: GEEF KAART A. Wilt u aan de hand van deze kaart zeggen wat u van het verkeer vindt dat overdag door uw straat komt?

erg druk . . .		nogal druk . . .		niet druk . . .		stil . . .		erg stil . . .		. . .	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	X	
. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	X	
. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	X	
. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	X	
. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	X	
. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24

9a Zoudt u willen dat er overdag meer of minder verkeer door uw straat komt ?

meer verkeer . .	minder verkeer . .	niet meer, niet minder . .
9b Waarom meer verkeer ?	9c) Waarom minder verkeer ?	
ongezellig stil . .	lawaai in woonkamer . .	
andere . . → t.w.:	lawaai in slaapkamer . .	
	gevaar voor spelende kinderen . .	
	gevaar voor schoolgaande kinderen . .	
	andere . . → t.w.:	

9d Enq.: GEEF KAART A. Wilt u aan de hand van deze kaart zeggen wat u van het verkeer vindt dat 's nachts door uw straat komt ? Met 's nachts bedoel ik na 22.00 uur.

erg druk . .	nogal druk . .	niet druk . .	stil . .	erg stil . .
--------------	----------------	---------------	----------	--------------

9e Zoudt u willen dat er 's nachts meer of minder verkeer door uw straat komt ?

meer verkeer . .	niet meer, niet minder . .	minder verkeer . .
------------------	----------------------------	--------------------

10 Heeft u kinderen op de lagere school of kleuterschool ?

ja . .	neen . .
--------	----------

11 Wat is de leeftijd van het jongste kind op de lagere school of anders het oudste kind op de kleuterschool ?

4 jaar of jonger	5 jaar	6 jaar	7 jaar	8 jaar	9 jaar	10 jaar	11 jaar	12 jaar	13 jaar of ouder
.									

12 Hoe gaat dit kind meestal naar school ?

te voet alleen . .	te voet met minstens 2 jaar ouder kind . .	te voet met volwassene . .	te voet met kinderen van gelijke leeftijd . .
achterop de fiets . .	zelf op de fiets . .	in de auto . .	met de bus . .
andere . . → t.w.:			

13 Vindt u de weg naar school erg gevaarlijk, gevaarlijk of a ongevaarlijk ?

erg gevaarlijk . .	gevaarlijk . .	ongevaarlijk . .
--------------------	----------------	------------------

13 b En waarom is deze weg gevaarlijk of erg gevaarlijk ?

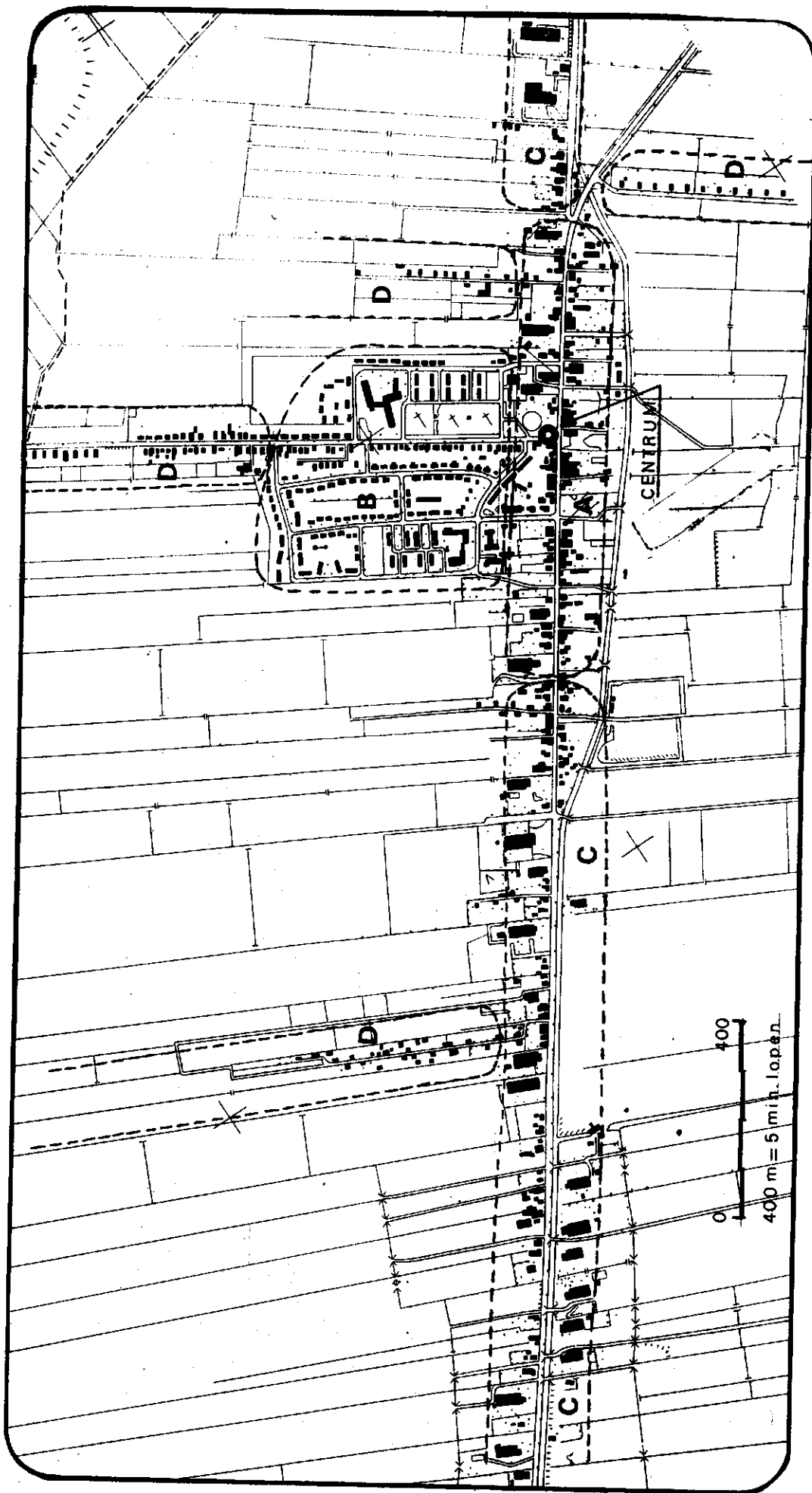
druk verkeer langs de weg naar school . .	geen vrijliggend voetpad/fietspad . .
een drukke weg oversteken . .	andere . . → t.w.:

61	62	63	64	65	66	67	68	69	70		X
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80		X
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90		X
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100		X
1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23

Mag ik u tot slot nog enkele persoonlijke vragen stellen ?

14	Leeftijd O.P. :	19 jaar of jonger	20-24 jaar	25-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50-64 jaar	65-74 jaar	75 jaar en ouder			
		.	.	.	.	.	.	.	.			
15	Burgerlijke staat :	gehuwd . .		ongetrouwd . .		gehuwd geweest . .		samenwonend met partner . .				
16	Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden ?											
	1 per- soon . .	2 per- sonen . .	3 per- sonen . .	4 personen . .		5 of meer personen . .						
17	Enq.: GEEF KAART B. Welk onderwijs heeft het gezinshoofd het laatst gevolgd ? Noemt u maar de letter die voor de opleiding staat.											
	L	LB	M	MT	H	S	U					
	.	.	.	.	.	.	.					
18	Tot welke beroepscategorie rekent het gezinshoofd zich ? Is dit											
	zelfstandig beroep . .		loondienst . .		studerend . .							
	zonder beroep of tijdelijk werkloos . .		gepensioneerd . .		anders . . → t.w.							
19	Geslacht O.P. :		man/ gezinshoofd . .		vrouw/ huishoudster . .							
	Enq.: VUL IN :											
	Adres :											
	Plaats :											
20	Situering woning (Enq.: INDIEN NIET DUIDELIJK NIET INVULLEN) :											
	in de kern aan de hoofdweg . .		in de kern <u>niet</u> aan de hoofdweg . .		buiten de kern aan de hoofdweg . .							
	buiten de kern niet aan de hoofdweg . .											
21	WONINGTYPE :											
	vrijstaand woonhuis . .		2 onder één kap . .		woonhuis in rij . .							
	woonhuis bij winkel of bedrijf . .		boerderij . .		anders . . → t.w.							
22	Enq. nr.		b) Volgnr. gesprek		c) Datum gesprek		d) Tijdstip eind gesprek					
a							----- uur ----- min.					
	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	X	
	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	X	
	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	X	
	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	X	
	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	X	
	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24

SCHETS 1

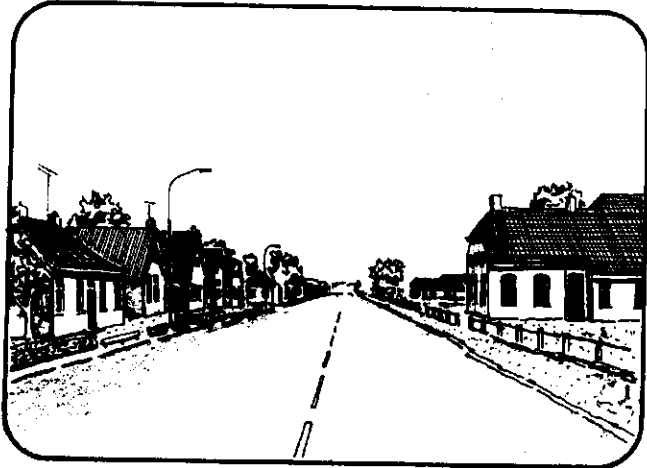

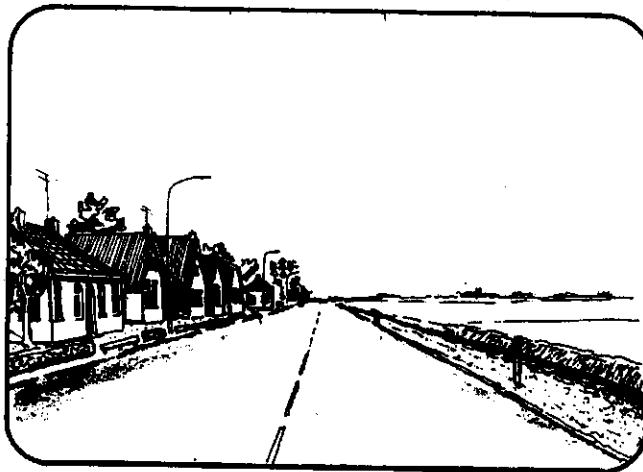
A weerszijden huizen dicht op elkaar

B weerszijden huizen verder van elkaar

C één zijde huizen; andere zijde boerderijen

D één zijde huizen; andere zijde geen bewoning

SCHETS 3

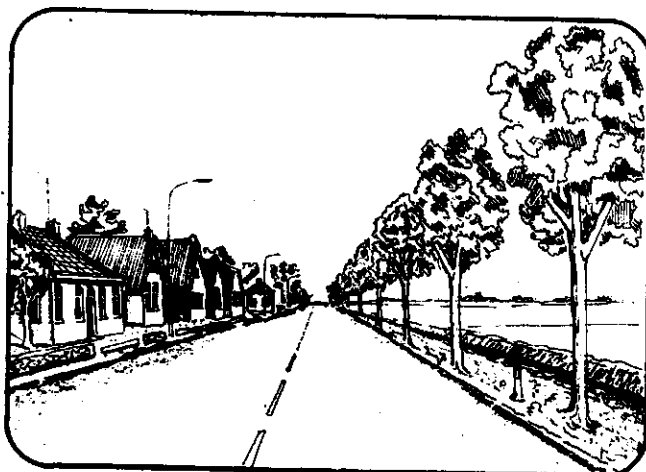
A weerszijden huizen dicht op elkaar

B weerszijden huizen verder van elkaar

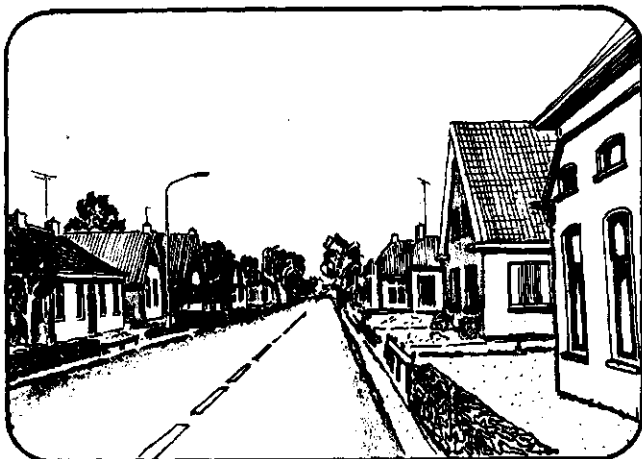

C één zijde huizen; andere zijde boerderijen

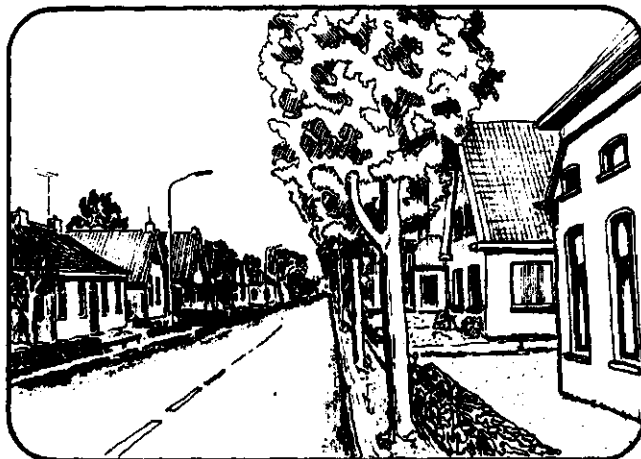
D één zijde huizen; andere zijde geen bewoning

SCHETS 4

A smal dwarsprofiel

SCHETS 5

A smal dwarsprofiel

B breed dwarsprofiel

B breed dwarsprofiel

C zeer breed dwarsprofiel

C zeer breed dwarsprofiel